

Cum Clavis: Modul de Alegere a Viitorului Papa

Sebastian BUHAI

130 de cardinali care s-au intalnit la Roma inca de vineri 1 Aprilie, moartea Papei din 2 Aprilie fiind iminenta, au votat unanim in 9 aprilie pentru "pastrarea totala a tacerii", sistarea oricaror declaratii publice, cu scopul de a proteja integritatea cardinalilor electori pe perioada "Conclavului" avand ca rol desemnarea urmatorului Papa. Purtatorul de cuvant al Vaticanului, Joaquin Navarro-Valls, a apreciat drept un "act de responsabilitate" acest angajament al cardinalilor de a nu comunica deloc cu mass-media si de a refuza orice intrebari, interviuri, interpelari. Si intr-adevar Conclavul, termen provenind din latinul "cum clavis" (i.e. "cu cheie"), adica grupul de cardinali electori ai noului Suveran Pontif, a fost din toate timpurile foarte protejat, intrunirea facandu-se ad literam "sub cheie". Numarul maxim de cardinali care pot vota este de 120, dupa cum a fost stabilit de Ioan Paul al II-lea, si doar cardinalii mai tineri de 80 de ani pot fi electori, principiu stabilit de Papa Paul al VI-lea (exceptia cand toti cardinalii pot vota, indiferent de varsta, este in cazul "sede vacante", adica pentru alegerea inlocuitorului pontifului in perioada interim, asa-numita "interregnum", dintre moartea sau demisia unui Papa si desemnarea unui succesor, de obicei o perioada scurta). Numarul total de cardinali mai tineri de 80 de ani la moartea Papei era de 117 cardinali (erau 183 de cardinali in total la moartea lui Ioan Paul al II-lea fara a-l numara si ultimul cardinalul "in pectore", ales in secret de Papa in 2003 dar al carui nume nu a fost niciodata, verbal sau in scris, comunicat cuiva, deci el a "expirat" o data cu moartea Papei; multimea tuturor cardinalilor formeaza asa-numitul Colegiu al Cardinalilor). Se pare ca 115 vor fi in final cardinalii care vor participa in Conclav (legea Vaticanului e foarte stricta, doar pe motive de sanatate extrem de precara si urgente extreme se aproba neparticiparea); lista de cardinali electori a fost data recent publicitatii. Niste statistici referitoare la cardinalii electori: doar 3 dintre ei, incluzandu-l pe Decanul Colegiului de Cardinali, Joseph Ratzinger, au participat si in Conclavurile (au fost 2) din 1978; cardinalii electori provin din aproximativ 50 de tari, din care cca. 30 de tari au un singur reprezentant; Italia are 20 de cardinali electori in timp ce SUA este pe locul al II-lea cu 11 cardinali; numarul de cardinali care intra acum in Conclav va fi cel mai mare din toate timpurile, cele doua Conclavuri din 1978 avand fiecare cate 111 membri.

Asadar 115 cardinali vor discuta, vota si decide cine va fi persoana care il va inlocui pe Ioan Paul al II-lea. Regula spune ca acest Conclav pentru alegerea noului Papa nu se poate intruni decat cel putin dupa 15 zile de la moartea vechiului Papa, perioada care poate fi extinsa la cel mult 20 de zile. Conclavul prezent va incepe pe data de 18 aprilie. Pana la alegerea noului Papa treburile Pontificatului si alegerea Papei sunt supervizate de asa-numitul "Cardinal Carmelengo", desemnat anterior de Papa insusi (ca o curiozitate acest Cardinal Carmelengo este si cel care "verifica" si confirma ca Papa a decedat, strigand de trei ori numele sau si in caz ca acesta nu raspunde, confirmand decesul; pana in 1903 aceasta "verificare" se facea lovind usor fruntea Papei cu un ciocan de argint, de trei ori). Dar de ce aceasta practica de a "incuria" cardinalii, care sunt motivele si care sunt originile acesteia, care e procedura urmata in cadrul Conclavului si in ce moment se cunoaste cine este noul Papa?

La inceput episcopii Romei (i.e. Papii) erau alesi in mod similar cu episcopii celorlalte orase. Toti membri clerului local aveau drept de vot, in timp ce episcopii din orasele invecinate aveau sarcina de a monitoriza desfasurarea corecta a votarii. In timp insa, alegerea Suveranului Pontif a devenit o problema cruciala, astfel incat, din 1059, doar Colegiul Cardinalilor a avut dreptul sa participe in procesul electoral. Izolarea cardinalilor intr-o locatie separata pentru alegerea Papei a avut loc pentru prima oara in 1268, dupa moartea Papei Clement al IV-lea. Din cauza ca la vremea respectiva erau tensiuni politice majore intre cardinalii francezi si cei italieni si impasul electoral rezultat dura deja de trei ani si ameninta sa mai dureze inca, toti cardinalii au fost la propriu inchisi intr-o incapere incomoda si li s-au redus proviziile alimentare pentru a-i determina sa aleaga grabnic noul Papa. Astfel a ajuns pe scaunul papal Grigore al X-lea. Traditia de "a incuria" Conclavul

a fost continuata, cardinalii fiind inchisi in odai mici si incomode din apropierea Capelei Sixtine, avand doar strictul necesar supravietuirii si fiind nevoiti sa indure conditii "spartane"; Conclavul se intrunea in fiecare zi pana la alegerea noului Papa sub paza si in izolare totala in Capela Sixtina, pentru dezbateri si vot. Se pare ca lectia a fost invatata, pentru ca incepand din a doua jumatate a secolului XIX nici un Conclav nu a durat mai mult de 5 zile (in 1831 Conclavul a durat 54 de zile si a fost ultima data cand a durat mai mult de 5 zile). Cu toate acestea, obiceiul de a izola cardinalii electori pentru alegerea Papei a ramas acelasi si in zilele noastre, cu diferenta ca in prezent cardinalii respectivi locuiesc in locuri mult mai placute in timpul Conclavului si nu li se mai taie proviziile alimentare. Iar pentru prima data in acest an, Vaticanul a anuntat ca ei nu vor mai fi "inchisi" nici in Capela Sixtina pe timpul votarii.

De data aceasta cardinalii electori vor fi gazduiti (in timpul in care nu sunt discutii sau runde de vot, care au loc doar in Capela Sixtina) in Casa "Sfanta Marta", un hotel modern din complexul Vaticanului, dar fara accesorii si servicii de lux si sub paza si protectie permanenta. Din moment ce scopul intalnirii lor este alegerea noului Papa si sunt asteptati sa se concentreze total asupra acestei activitati, cardinalii nu vor avea acces la mass-media (televiziune, radio, ziare); in acelasi timp li se interzice sa aduca orice dispozitiv de comunicatie sau de inregistrare. Pedeapsa aplicata oricarui cardinal pentru orice informatie care "se scurge" inainte de termen la public este extrem de grava: excomunicare imediata. In timpul dezbaterilor si votului din Capela Sixtina se aplica principiul "extra omnes", adica toata lumea care nu participa in alegeri e silita sa paraseasca sala. In prima zi a Conclavului vor avea loc cele mai multe activitati "formale", de protocol, astfel incat doar o singura runda de votare per se va putea avea loc. In urmatoarele zile vor avea loc insa cate 4 runde de vot pe zi cu doua runde dimineata si doua dupa-amiaza. In mod teoretic orice individ din lume care a fost botezat catolic poate fi ales Papa, dar ultima data cand cineva care nu era cardinal a fost ales Papa s-a intamplat in 1378, cand Urban VI a devenit Suveran Pontif. Votul este in sistem de balot secret. Biletele de vot se identifica avand inscriptionate cuvintele "Eligio in Summum Pontificem", i.e. "Aleg ca Pontif Suprem". Dupa fiecare runda de votare care nu este conclusiva (revin mai jos pentru definirea conditiilor in care un candidat este considerat invingator), biletele cu care s-a votat sunt arse intr-o incinta conectata direct cu hornul de pe acoperis, folosindu-se o substanta care produce mult fum negru, anuntand astfel multimea de afara ca inca nu a fost ales Papa.

Cate voturi trebuie sa adune un candidat pentru a deveni Papa? In trecut era nevoie de majoritatea calificata a Conclavului (adica 2 treimi din numarul cardinalilor) pentru desemnarea noului Papa, indiferent cat ar fi trebuit acestia sa stea in discutii, dezbateri si voturi succesive, dar acum, pentru prima data, alegerea Pontifului este efectuata conform altor reguli, reguli aprobate chiar de Papa Ioan Paul al II-lea in Constitutia Apostolica, asa-numita "Universi Dominici Gregis", din Februarie 1996. Si anume: daca dupa 3 zile votul nu e conclusiv, cardinalii vor avea o zi de pauza constand in rugaciune si discutii. Daca nu vor avea un ales dupa alte 7 runde de votare urmand acestei zile de pauza, vor lua o alta pauza de o zi. Daca iarasi se vor incheia 7 runde de votare fara a fi cunoscut numele noului Papa, cardinalii vor avea o a treia pauza. In sfarsit, daca dupa 12 zile si aproximativ 30 de runde de votare cardinalii nu vor fi ales viitorul Pontif, ei vor putea vota pentru schimbarea regulii de numar de voturi necesar pentru alegerea Papei in majoritate simpla a Conclavului.

Pana acum, cu regula de majoritate calificata, de multe ori solutia era in propunerea unui candidat moderat, de compromis, care sa fie considerat satisfacator de cat mai multi membri electori, pentru a nu continua dezbaterile si votul la infinit. Polonezul Karol Wojtyla a fost la vremea respectiva un astfel de candidat. Analistii nu pot deocamdata aprecia care va fi efectul noii reguli, din moment ce ea este aplicata acum pentru prima data. Dar se pare ca o strategie ar fi ca cei care vin cu un candidat puternic si nu neaparat moderat, care ar intruni o majoritate simpla, dar niciun majoritatea calificata, sa se opuna oricarui alt candidat si sa astepte pana in a 12-a zi cand ar vota pentru schimbarea regulii in majoritate simpla si si-ar impune astfel alesul. In baza acestei inferente s-ar parea ca de data aceasta cele mai mari sanse le-ar avea cei favoriti la scaunul Papal (conform speculatiilor presei, analistilor si caselor de pariuri acestia ar fi Arhiepiscopul Milanului, Cardinalul Dionigi Tettamanzi; Patriarhul Venetiei, Cardinalul Angelo Scola; Arhiepiscopul din Sao Paolo,

Cardinalul Claudio Hummes; Arhiepiscopul din Tegucigalpa, Cardinalul Rodriguez Maradiaga; Cardinalul Francis Arinze al Nigeriei; si Decanul Colegiului de Cardinali, Cardinalul german Joseph Ratzinger), care au fost deja mult mediatizati, si nu vreun "relativ necunoscut", cum s-a intamplat cel mai recent. Aceasta concluzie este intarita de faptul ca fiecare din cardinalii electori actuali, mai putin 3 persoane, a fost confirmat cardinal personal de Papa Ioan Paul al II-lea, deci o indicatie ca noul Papa va fi unul din cardinalii foarte conservatori cunoscuti (unii analisti teologi se tem chiar ca noul Papa va fi atat de conservator incat Ioan Paul al II-lea va aparea 100% liberal in comparatie cu acesta). Cu toate acestea, istoria ne arata ca nu marii "papabili" au fost alesi de cele mai multe ori; in plus, de numeroase ori nu a fost ales un candidat avand neaparat aceleasi principii ca majoritatea cardinalilor alcatuind Conclavul. De data aceasta exista, pentru a face pronosticul si mai dificil, si "opozitia" Papa italian versus Papa latino-american (ar fi pentru prima data in istorie) sau african (ultimul Papa african, dar nu de culoare, a fost cu peste 1500 de ani in urma), deci inca ceva care atarna greu in balanta pentru Conclav. Deci orice rezultat este teoretic posibil, nimeni nu e sfatuit sa se hazardeze si sa parieze totul pe o singura persoana...

In momentul cand Conclavul se va fi decis asupra noului Papa, toate biletele de vot vor fi din nou arse, dar utilizand acum o substanta care produce mult fum alb si anuntand astfel multimea de afara ca se cunoaste noul Suveran Pontif. De data aceasta (si probabil de acum inainte) fumul alb va fi insotit si de sunetele de clopote ale bazilicii Sf. Petru. Imediat dupa aceasta noul Papa insusi isi va saluta cardinalii si isi va alege noul nume (va fi intrebat in prealabil daca accepta sa fie Papa, o procedura formala la care va trebui sa raspunda "Accepto; daca insa persoana aleasa nu este episcop, va trebui sa fie intai confirmat episcop si apoi Papa, iar daca nu e nici preot, va fi intai hirotonit preot, apoi facut episcop si apoi Papa, dar evident, dupa cum spuneam si anterior, aceasta nu s-a mai intamplat din timpuri stravechi, in timpuri moderne toti Papii alesi fiind deja cardinali) , proces care dateaza inca din anul 533 cand noul episcop al Romei a decis sa-si schimbe numele din "Mercur" , acesta nefiind un nume crestian, in "Ioan al II-lea". Dupa toate aceste ritualuri, traditionalul anunt " Annuntio Vobis Gaudium Magnum: Habemus Papam! [...]", adica "Va anunt cu Bucurie ca... Avem un Papa! [...]" va fi rostit din balconul bazilicii Sf. Petru si in scurt timp Papa se va infatisa multimii tot in balconul bazilicii. Noul pontificat va incepe dupa ce noul Papa, al 265-lea din istoria Papalitatii (insa intr-o alta cronica, care il include si pe Papa Stefan al II-lea care nu a fost insa niciodata incoronat sau instalat, succesorul lui Ioan Paul al II-lea ar fi al 266-lea Papa), va termina de rostit traditionala binecuvantare "Urbi et Orbi" (i.e. "pentru oras [Roma] si pentru Intreaga Lume") si va fi "incoronat" (regula incoronarii cu "triregnum" sau Tiara Tripla, precum si folosirea Tiarei Triple in ceremonii, nu a fost inca abolita si este inca simbolul Papalitatii si al Sfantului Scaun, desi ultimii doi Papi, Ioan Paul I si Ioan Paul al II-lea au preferat sa fie "instalati" si nu incoronati; ultimul Papa care a fost incoronat a fost Papa Paul al VI-lea in 1963) sau "instalat", dupa preferinta sa.

*inter alia, informatii pentru articolul de mai sus au fost preluate dupa Knowledgenews.Net (www.knowledgenews.net), Reuters (www.reuters.com), Associated Press (www.ap.org), BBC (www.bbc.co.uk), Wikipedia (www.wikipedia.org) si Mediafax (www.mediafax.ro)

(Material propus pentru publicare la data de: 11-04-2005)